

Financijske usluge: izazovi i očekivanja – Pregledno izvješće

Izvršni sažetak

Uvod

Nedavna financijska kriza iznijela je na vidjelo ozbiljne izazove s kojima se suočava europski sektor financijskih usluga. Koji su izgledi da održiva, elastičnija financijska industrija ispliva iz ove krize? Ovo izvješće donosi pregled gospodarskih trendova u bankarstvu i osiguranju te raspravu o regulaciji financijskih tržišta. Ono detaljno proučava modele poslovanja koji se u različitim segmentima financijskog sektora primjenjuju kao odgovor na krizu. Također, osmišljava scenarije za potencijalni proces prilagodbe europskog sektora financijskih usluga. Istraživanje je provedeno analizom slučaja niza kompanija u financijskom sektoru, online anketa i intervjua s ekspertima iz kompanija, socijalnih partnera, istraživačkih institucija i tijela javne uprave te detaljnom analizom izvješća kompanija i financijskih podataka.

Politički kontekst

Nije izgledno da je okončana serija šokova koji su proizašli iz ranjivosti banaka. Sve veći rizici neplaćanja na realnom tržištu nekretnina, na proizvodnim tržištima te između banaka u Europi i SAD-u imat će negativni učinak na bankarsku aktivnu i na gospodarski rast. Kao rezultat toga, svi izlazni scenariji sročeni u Europskoj komisiji ukazuju na fazu tranzicije s niskim ili čak negativnim rastom. Pozitivna strana toga je da su započele regulatorne reforme te da je neizvjesnost oko njihovog cilja i smjera smanjena kada je američki Senat nedavno usvojio zakon o reformi bankarstva i financijskih usluga (Wall Street Reform Bill), a Europska unija donijela odluku o regulaciji hedge fondova i ostalih pitanja. Međutim, nastavlja se globalna debata o svjetskom regulatornom okviru koji su predložile vlade G20.

Ključni nalazi

Kao odgovor na krizu financijske su kompanije promijenile svoje poslovne modele, koncentrirajući se na snagu svojih osnovnih djelatnosti. Značajno smanjivanje zaduženosti osobito je vidljivo u privatnom bankarstvu. Mnoge privatne banke pokušale su proširiti svoje maloprodajne i komercijalne aktivnosti, no vratile su se investicijskom bankarstvu kada su tržišta kapitala otvorila obećavajuće mogućnosti. Banke u državnom vlasništvu, koje predstavljaju dio javnih programa za spašavanje, restrukturirane su prodajom perifernih i rizičnih aktivnosti. Poboľšani su alati za procjenu rizika, a udio kapitala se povećao. Bilance su popravljene znatnim otpisima, a profitabilnost se vratila u veliki dio poslovanja.

Ipak, taj povratak u profitabilnost dogodio se na račun značajnog ukidanja radnih mjesta. Godine 2009. u ispitivanim je bankama u državnom vlasništvu ugašeno oko 10% radnih mjesta (te oko 5% u privatnim bankama anketiranih u istraživanju). U promatranim zadružnim bankama zapošljavanje je smanjeno za 1%. Samo se u jednoj osiguravateljskoj kompaniji i u jednoj takozvanoj etičnoj banci broj radnih mjesta povećao. Premda metode analize slučaja ne daju potpunu sliku kretanja zapošljavanja u tom sektoru, pokazuju kako je restrukturiranje sektora utjecalo na broj radnih mjesta.

Većina kompanija revidirala je način isplaćivanja naknada menadžerima i investicijskim brokerima, povezujući osobni prihod s poslovnim učinkom kroz veći broj godina. Općenito, visina bonusa – u odnosu na fiksnu plaću – smanjena je, a njegova isplata odgođena na razdoblje od tri do četiri godine. Velik dio bonusa sada se dodjeljuje u obliku dionica kompanije.

Učinak ovih promjena na investicijsko ponašanje i želje za rizikom treba tek proučiti.

Usprkos nekim zajedničkim općim trendovima, poslovni modeli financijskih kompanija pokazuju značajne razlike. Mogu se razvrstati u tri različite skupine. Prva skupina "liberalnih" banaka, investicijskih fondova i ostalih posrednika izvlači visoku dobit trgovanjem vrijednosnim papirima koristeći za kupoprodaju vlastita sredstva. Prilagođavajući svoje poslovanje novim tržišnim okolnostima, oni još uvijek nastavljaju sa svojom strategijom okrenutom prema profitu, i zastupaju ideju tek minornih promjena regulatornog okvira.

U drugu skupinu spadaju banke u vlasništvu države koje su došle pod državni nadzor u doba krize, a sada se suočavaju s oštrim restrukturiranjem. Moraju se prilagoditi znatnim gubitcima u trgovanju vrijednosnim papirima, kao i okretanju poslovnih strategija ka maloprodajnom i komercijalnom poslovanju. Javni nadzor uvelike utječe na proces restrukturiranja, ali donosi i važne prednosti u obliku državnih garancija.

Treća grupa opisana je kao "održiva", jer te institucije slijede dugoročne poslovne strategije s manje zaduženosti i manjim profitnim ambicijama. Ova skupina nikada nije bila intenzivno uključena u nova financijska tržišta, pa stoga ima i manje gubitke od pada vrijednosti imovine. Ovoj grupi pripadaju neke od štedionica i zadružnih banaka, kao i novonastale "etične" banke te većina osiguravajućih kompanija.

Scenariji za budućnost

Na temelju opisanih rezultata, predviđaju se tri potencijalna scenarija za prilagodbu europskog financijskog sektora.

Prošlost je budućnost

Ovaj scenarij pretpostavlja da su veliki igrači dovoljno jaki da mogu garantirati da se neće dogoditi veće reforme financijskog sustava. Kriza se općenito tumači kao gomilanje nepovoljnih okolnosti, a ne kao neizbježna sustavna pogreška. To omogućuje "liberalnim" bankama da nastave sa strategijama orijentiranim na profit, dok će "održivi" segment uspjeti u održavanju svog položaja, mada bez znatnog širenja. Suočene s rastućom snagom liberalnih banaka, državne će banke biti pod pritiskom, a vlade će nastojati smanjiti svoje učešće u takvim institucijama. Scenarij pretpostavlja da se buduća financijska kriza može izbjeći samo malim

regulatornim korekcijama te da će maloprodajno i komercijalno bankarstvo omogućiti dostatnu stabilnost.

Novi svjetski poredak za financijska tržišta

Ovaj scenarij predviđa da će vlade G20 u prosincu 2010. dogovoriti temeljnu reformu svjetskog financijskog sustava. Reforma uključuje udjele kapitala koji su viši i temelje se na riziku, razdvajanje investicijskog bankarstva od maloprodajnog i komercijalnog, podnošenje rezolucijskih planova (tzv. oporuke) – barem u slučaju velikih igrača – te učinkovit sustav nadzora. Primjena ovih pravila smanjit će kompetitivne prednosti liberalnih banaka i pridonijeti puno boljem položaju održivih i državnih kompanija. Viši udio kapitala bit će ključ za ovaj tip prilagodbe koji zahtijeva dugo i složeno razdoblje tranzicije.

Podjela ekonomije

Ovaj scenarij pretpostavlja da se financijska kriza ne može kontrolirati. Rastuće zadane stope i preopterećeni državni proračuni prisilit će neke vlade u eurozoni na rezanje pasive od 20% do 30% te rješavanje situacije niza banaka – njihovim zatvaranjem ili nacionalizacijom. Mjere strogosti u europskim zemljama bit će dodatni teret realnoj ekonomiji, a rastuća inflacija u SAD-u i UK-u stvorit će dodatnu neravnotežu. Scenarij predviđa propast međunarodne regulacije financijskih tržišta, stoga će skupina menadžera i profesionalaca strogo usmjerenih prema profitu i rastu nastaviti sa kratkoročnim špekulacijama i kupoprodajama, uz podršku nekih država koje nude liberalna financijska tržišta. Ovom pristupu usprotivit će se neki segmenti društva koji će početi razvijati lokalne ekonomije temeljene na umrežavanju. Duboki skepticizam prema globaliziranoj ekonomiji dovest će do novih pristupa temeljenih na "mikroorganizmima" koji će zamijeniti makro institucije.

Svi scenariji predviđaju daljnje smanjenje zapošljavanja u financijskom sektoru. Ono će biti najgore u trećem scenariju. Ipak, pritisak za postizanjem uštede bit će jak u sva tri scenarija, a informacijske i komunikacijske tehnologije omogućit će kontinuiran rast produktivnosti. Socijalni dijalog, predviđen u svim scenarijima, najbolje je razrađen u drugome ("novi svjetski poredak").

Dodatne informacije

Izješće *Financijske usluge: izazovi i očekivanja* (*Financial services: challenges and prospects*) dostupno je na <http://www.eurofound.europa.eu/emcc/content/source/eu10001a.htm>

Radoslaw Owczarzak, voditelj istraživanja
row@eurofound.europa.eu